

El vol de la rata penada

“Demana-ho tot, en efecte, i com que ‘tot’ és, per definició, impossible de posseir, no ser tímid et portarà implacablement a la infelicitat. Sense comptar que aquest ‘tot’, o la part creixent que en demanem, per força ha de costar diners—temps i diners—que han d’eixir d’algun lloc: de la vida, de les hores de treball, de la desgràcia quotidiana. La fórmula és perfecta.”

Hi ha una historieta que he llegit en algun lloc, en la qual un nord-americà que està de vacances en un poble de la costa mexicana veu un pescador que torna amb poc de peix, i li diu: “Per què no es queda vostè més temps pescant, i portarà més peix?”, i el pescador que li diu: “Perquè m’agrada fer la sesta amb la dona, i tocar la guitarra amb els amics”; i l’americà que insisteix: “però si treballara més hores podria guanyar més diners, i comprar-se una altra barca, i després potser tota una flota de pesca, i després fundar una companyia, i qui sap si vendre les accions i fer-se ric”; “I després?”, diu el pescador; “Després ve la millor part”, diu el visitant modern: “Podria retirar-se tranquil·lament a un poblet de la costa, i fer la sesta amb la dona, i tocar la guitarra amb els amics”. Ja sé que la paràbola és ingènua i simplista, però el que compta és la moral, la *moraleja*, que diuen en castellà. I moral d’aquesta història, com hauria cantat Brassens, és que com més va el “progrés” dels països rics, més errats anem de comptes. No és que jo estiga en contra del treball productiu, ni de l’augment de la renda, ni de l’increment de la riquesa que poc o molt acaba repartint-se, ni del comerç, la indústria, el turisme, els productes farmacèutics o els automòbils. M’agradaria, això sí, que la bona alimentació, la farmàcia l’escola i altres formes del progrés, estigueren a l’abast de tantíssims milions que no són ni occidentals, ni nord-americans ni japonesos ni res, simplement són pobres en massa i poc deuen tindre ganes de fer la migdiada o de tocar la guitarra.

No és aquesta la qüestió de la faula: la qüestió és per què i per a què treballem amb tanta dedicació i eficàcia en aquests països que en diem rics i pròsperes, amb tants diners i tantes companyies que cotitzen en borsa. La pregunta és si amb tot això, finalment, hi ha més benestar repartit, més felicitat pública i privada (a condició, això sí, que no intentem definir què és la felicitat), si la gent normal i corrent té la sensació d’estar millor, si a més de salut i diners hi ha més amor en la vida, i una mica de gust per escoltar música o llegir, per tocar la flauta o la guitarra, per fer llargues migdiades

sols o acompanyats. I la resposta és que no. En la Constitució dels Estats Units d’Amèrica, que hauria de ser un model de constitucions, figura la felicitat com a objectiu social, públic i polític, amb la justícia, la llibertat i altres conceptes habituals: *the pursuit of happiness*, si no ho recorde malament. I ja és ben dubtós que puguem perseguir la felicitat a força de més hores de treball, de més tensions a l’empresa, de més competició als departaments universitaris, més por a les oscil·lacions de la borsa, més temps que passem anant i tornant de la faena, més fums i més sorolls, més destruccions del Cabanyal i d’altres barris clàssics i tranquils, més lluites ferotges dins dels partits socialistes, més victòries famoses de la dreta, més negocis, més immobiliàries. “No sigues tímid, demana-ho tot”, he llegit en una tanca publicitària. Demana-ho tot, en efecte, i com que “Tot” és, per definició, impossible de posseir, no ser tímid et portarà implacablement a la infelicitat. Sense comptar que aquest “tot”, o la part creixent que en demanem, per força ha de costar diners—temps i diners—que han d’eixir d’algun lloc: de la vida, de les hores de treball, de la desgràcia quotidiana. La fórmula és perfecta.

Amb molta sort, per tant, si passem cada dia moltes hores per anar a la faena—per carreteres congestionades, per carrers bloquejats—, si treballem molt i guanyem molts diners podrem comprar un cotxe més gran per anar a la mateixa faena, i moltes accions de Telefònica que després qui sap si podrem vendre i amb els diners comprar un cotxe encara més bo, o un tot-terreny per als caps de setmana, i passar el poc temps que ens quedarà (caps de setmana, vacances, jubilació, defunció) somiant com seria de bella la vida si no calguera treballar tant per poder comprar el cotxe nou i les accions. Així va la cosa moderna, i sembla que no pot anar d’una altra manera: si no puja cada any la renda per càpita, si cada any no hi ha una mica més de tot, la infelicitat és notòria, el pessimisme general, i el risc de perdre eleccions porta el govern de corcoll. També he llegit que els bakutu, que sembla que són una tribu de l’Àfrica central, tenen una idea particular de la lògica de l’home blanc, diuen que és *lolema djola feke*, que vol dir més o menys “la rata penada que vola molt fort però no sap cap a on”.